

Kohtuasi 427/85

[...]

Õigusteenuste osutamise vabadus – Direktiivi 77/249/EMÜ siseriiklikusse õigusse ülevõtmine

[...]

EUROOPA KOHTU OTSUS

25. veebruar 1988*

Kohtuasjas 427/85,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: komisjoni õigustalituse õigusnõunik Friedrich-Wilhelm Albrecht, keda abistas *Rechtsanwalt* Heinrich Hüchting, Bremen, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: c/o komisjoni õigustalituse ametnik G. Kremlis, Jean Monnet' hoone, Kirchberg,

hageja,

versus

Saksamaa Liitvabariik, esindajad: liidu majandusministeeriumi ametnik Martin Seidel ja liidu justiitsministeeriumi ametnik Horst Teske, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis, Saksamaa Liitvabariigi suursaatkond, 20-22 avenue Émile Reuter,

kostja,

mille esemeks on Euroopa Majandusühenduse asutamislepingu artikli 169 alusel esitatud hagi selle tuvastamiseks, kas Saksamaa Liitvabariik on jätnud täitmata talle EMÜ asutamislepingust ning nõukogu 22. märtsi 1977. aasta direktiivist 77/249/EMÜ õigusteenuste osutamise vabaduse tulemuslikuma elluviimise kohta tulenevad kohustused õigusteenuste osutamise vabaduse valdkonnas,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president Lord Mackenzie Stuart, kodade esimehed G. Bosco ja J. C. Moitinho de Almeida, kohtunikud T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot, C. Kakouris, R. Joilet, T. F. O'Higgins ja F. Schockweiler,

kohtujurist: J. L. Da Cruz Vilaca,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

kohtusekretär: ametnik B. Pastor,

võttes arvesse kohtuistungit ettekannet ja seejärel 8. juulil 1987. aastal toimunud kohtuistungit,

olles kuulnud 3. detsembri 1987. aasta kohtuistungil ära kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1. Euroopa Kohtu kantseleisse 23. detsembril 1985 saabunud hagiavaldusega esitas Euroopa Ühenduste Komisjon Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 169 alusel hagi selle tuvastamiseks, kas Saksamaa Liitvabariik on jätnud täitmata oma EMÜ asutamislepingust ja nõukogu 22. märtsi 1977. aasta direktiivist õigusteenuste osutamise vabaduse tulemuslikuma elluviimise kohta (EÜT 1977, L 78, lk 17) tulenevad kohustused õigusteenuste osutamise vabaduse valdkonnas.

2. Eelkõige heidab komisjon Saksamaa Liitvabariigile ette seda, et ta on jõustanud direktiivi 77/249/EMÜ rakendamiseks mõeldud siseriikliku seaduse (16. augusti 1980. aasta seadus – Bundesgesetzblatt I, lk 1453), mille lõikes 4 on sätestatud:

a) et teise liikmesriigi advokaat, kes teenuste osutamise raames teostab Saksamaa Liitvabariigis kohtumenetluses kliendi esindamise või kaitsmisega seotud tegevust või ka neil juhtudel, kui Saksamaa õiguses ei ole esindamine advokaadi poolt kohustuslik, tegutseb üksnes koostöös Saksamaa advokaadiga;

b) et Saksamaa advokaat, kellega koos teise liikmesriigi advokaat tegutseb, peab ise olema kohtumenetluses esindaja või kaitsja;

c) et samuti ei või õigusteenust osutav advokaat

i) esineda suulises menetluses ega kohtuistungil, v.a koos Saksa advokaadiga, ning

ii) külastada kaitsjana vahialust muidu kui koos Saksa advokaadiga, ega olla kaitsjana kirjavahetuses vahialusega muidu kui Saksa advokaadi vahendusel;

d) et nõutud koostööd Saksa advokaadiga tuleb tõendada iga toiminguga; et kõik õigusteenuseid osutava advokaadi toimingud, mida on teostatud eespool nimetatud sätetega vastuolus või mille puhul sellist koostööd ei ole tõendatud nende teostamise ajal, on tähtsusetud; et suulise menetluse või kohtuistungil ajal eeldatakse, et eksisteerib selline koostöö, kui Saksa advokaat ei tühista ega muuda viivitamata toimingut;

e) et juhul, kui on kohustuslik esindamine advokaadi poolt, kellel on õigus esineda kõnealuses kohtus, tuleb kohaldada advokaadi kutseala käsitleva liiduseaduse (Bundesrechtsanwaltschaftsordnung) artikli 52 lõiget 2.

3. Komisjoni kaebused käsitlevad seda, kuidas direktiivi 77/249/EMÜ (edaspidi direktiiv) rakendatakse Saksa õigusaktides koostöökohustuse suhtes, mis puudutab teises liikmesriigis asutatud advokaati, kes tegutseb teenuseosutajana Saksamaa territooriumil. Koostöö mõiste põhineb direktiivi artiklil 5, mille kohaselt võivad liikmesriigid “kliendi kohtumenetluses

esindamisega seotud tegevuste puhul” nõuda, et õigusteenust osutavad advokaadid “töötaksid koos” advokaadiga, kes võib esindada klienti kõnealuses kohtus ja on vajaduse korral selle ees vastutav, või koos selles kohtus tegutseva “avoué” või “procuratore’iga”.

4. Käesolevas hakis käsitletakse kolme eraldi probleemi, s.t koostöö valdkonda, koostööviise ning esindamisõiguse territoriaalset piiramist.

5. Nii direktiivi kui ka Saksa õigusaktide sätete, vaidluse tausta ning poolte väidete ja argumentide täpsem teave ilmneb kohtuistungis ettekandest ning neid mainitakse või käsitletakse edaspidi üksnes niivõrd, kui see on vajalik Euroopa Kohtu põhjenduste esitamiseks.

A – Koostöö ulatus

6. Eespool nimetatud 16. augusti 1980. aasta seaduse (edaspidi 1980. aasta seadus) artikli 4 kohaselt kohaldatakse Saksamaa Liitvabariigis asutatud advokaadiga koostöötamise kohustust siis, kui õigusteenust osutav advokaat teeb ettepaneku tegutseda “kliendi esindaja või kaitsjana” kohtumenetluses ja teatud haldusmenetlustes.

7. Komisjoni arvates määratletakse kõnealuses sättes liiga laialt valdkond, milles nõutakse koostööd Saksa advokaadiga, mitte üksnes kohtutes esinemisel, vaid ka haldusasutuses esinemisel ning vahialusega suhtlemisel. Kõnealused kolm probleemi tuleb eraldi läbi vaadata.

8. Kohtutes esinemise osas leiab komisjon, et direktiivi artiklis 5 sätestatud koostöökohustust võib kohaldada üksnes siis, kui vastuvõtva liikmesriigi siseriiklike õigusaktide kohaselt võib poolt kohtumenetluses esindada või kaitsta üksnes esindaja või kaitsjana tegutsev advokaat. Kõigil juhtudel, kui advokaadiabi ei ole kohustuslik nõue siseriiklikes õigusaktides ja kui sellest tulenevalt oleks poolel õigus kaitsta oma huve või isegi usaldada nende kaitsmine isikule, kes ei ole advokaat, peaks õigusteenust osutaval advokaadil olema võimalik esindada või kaitsta klienti ilma Saksa advokaadiga koos töötamata.

9. Saksamaa valitsus tugineb direktiivi artikli 5 sõnastusele ning väidab, et koostöökohustuse võib kehtestada kõikide nende tegevuste suhtes, mis on seotud kliendi esindamise või kaitsmisega advokaadi poolt, olenemata sellest, kas advokaadiabi kõnealuste tegevuste osas on kohustuslik või mitte. Sellega seoses juhib Saksamaa valitsus tähelepanu asjaolule, et, muutmata kõigil juhtudel advokaadiabi kohustuslikuks, püütakse Saksa õigusaktides anda pooltele võimalus oma huve ise kaitsta. Küsimust, kas kolmas isik võib kutsetegevusena esindada poolt kohtus, reguleeritakse Saksamaa valitsuse arvates teatud kutsealade (nt notar, patendiametnik ja volitatud maksunõustaja) suhtes kohaldatavate eeskirjadega; lisaks sel moel reguleeritud juhtudele sisaldab Saksa Rechtsberatungsgesetz (õigusabiseadus) üldist keeldu kutsetegevusena õigusnõustamise ja õigusabi osutamise kohta.

10. Kõigepealt tuleb märkida, nagu Saksa valitsus on õigesti märkinud, et direktiivi artiklis 5 ei tehta vahet advokaadi tegevusvaldkondadel, kus seadusjärgne esindus on kohustuslik ja

kus see ei ole kohustuslik; see võimaldab liikmesriikidel üksnes nõuda, et õigusteenust osutavad advokaadid töotaksid koos “kliendi kohtumenetluses esindamisega seotud tegevuste puhul”.

11. Kõnealust asjaolu tuleb siiski vaadelda kontekstis. Nagu ilmneb preambulist, sisaldab direktiiv üksnes meetmeid, mille eesmärgiks on “hõlbustada advokaatide aktiivset tegevust õigusteenuste osutamisel”, kuna asutamislepingu kohaselt on keelatud igasugused teenuste osutamise piirangud pärast üleminekuperioodi lõppu. Kõnealune keeld eeldab, et kaotatakse teenuseosutaja igasugune diskrimineerimine tema kodakondsuse alusel või seetõttu, et ta on asutatud muus liikmesriigis kui see, kus teenust osutatakse.

12. Asutamislepingu artikli 60 kolmandas lõigus selgitatakse, et teenust osutav isik võib ajutiselt jätkata oma tegevust riigis, kus seda teenust osutatakse, “samadel tingimustel, mis see riik on seadnud oma kodanikele”. Euroopa Kohus on sellest oma varasemates otsuses (vt eelkõige 17. detsembri 1981. aasta otsus kohtuasjas 279/80: Webb, EKL 1981, lk 3305) järeldanud, et teatud teenuste eripära arvesse võttes ei saa pidada asutamislepinguga vastuolus olevaks selliseid teenuseosutaja suhtes kehtestatud nõudeid, mis tulenevad selliseid tegevusi käsitlevate eeskirjade kohaldamisest, kuna teenuste osutamise vabadus on üks asutamislepingu põhiprintsiipe ning seda võib piirata üksnes nende eeskirjadega, mis on üldise hüvangu seisukohast põhjendatud ja mis on kehtestatud kõikide vastuvõtvast liikmesriigis tegutsevate inimeste suhtes, ja tingimusel, et kõnealust hüvangut ei kaitse eeskirjad, mida kohaldatakse teenusteosutaja suhtes tema päritoluliikmesriigis.

13. Direktiivi tuleb tõlgendada nende põhimõtete kohaselt. Direktiivi artiklist 5 ei või tuleneda õigusteenust osutavale advokaadile sellised nõuded, millele ei leidu vastet kutsetegevuse eeskirjades, mida kohaldatakse siis, kui ei ole tegu asutamislepingus sätestatud teenuste osutamisega. On selge, et kohtumenetluses, mille puhul Saksa õiguses ei ole kohustuslik esindamine advokaadi poolt, võivad pooled ise oma huve esindada; sellises menetluses lubatakse Saksa õiguses usaldada esindamine ka isikule, kes ei ole advokaat ega spetsialist, tingimusel, et see ei toimu kutsetegevusena.

14. Sellisel juhul on ilmne, et ei ole ühtki avalikku huvi käsitlevat kaalutlust, mis kohtumenetluses, kus esindamine advokaadi poolt ei ole kohustuslik, saab põhjendada kohustust, et teises liikmesriigis asutatud advokaat, kes osutab kutsetegevusena oma teenuseid, peavad töötama koos Saksa advokaadiga.

15. Sellest tulenevalt ei või õigusteenust osutavat advokaati, kes peab direktiivi artikli 4 kohaselt järgima Saksamaa Liitvabariigis kehtivaid kutsetegevuse eeskirju kõigis Saksa kohtutes toimuvates menetlustes, kohustada Saksa õigusaktide kohaselt töötama koos advokaadiga, kellel on õigus esineda kõnealuses kohtus menetlustes, mille puhul ei ole esindamine advokaadi poolt kohustuslik. Niivõrd, kui Saksa 1980. aasta seadus laiendab üldises sõnastuses kõnealust kohustust sellistele menetlustele, on see vastuolus direktiivi ning asutamislepingu artiklitega 59 ja 60.

16. Õigusteenust osutavate advokaatide haldusasutustes esinemise osas viitab 1980. aasta seaduse artikli 4 lõige 1 haldusmenetlustele, mis on seotud “kuritegude, seaduserikkumiste, ameti kuritarvitamise ja eksimisega ametialaste käitumisreeglite vastu”. Sellega seoses piisab selle tõdemisest, et eespool esitatud kaalutlused, mis käsitlevad kohtumenetlusi, on täielikult kohaldatavad.

17. Lõpuks esitab Saksamaa valitsus vahialustega suhtlemise osas mitu argumenti, mis käsitlevad advokaatide vastutust kohtu ees. On asjakohane uurida neid argumente, mis on kesksed koostöökorra küsimuses, käesolevas hagi tõstatatud teise probleemi raames.

18. Eelnevatest kaalutlustest ilmneb, et lisaks õigusteenust osutavate advokaatide ja vahialuste suhtlemist käsitlevale kaebusele, mida uuritakse allpool, tuleb heaks kiita koostöö ulatusega seotud komisjoni kaebused.

B – Koostööviisid

19. Komisjon kritiseerib Saksamaa Liitvabariiki üldiselt sellepärast, et “koostöö” tähendus on kindlaks määratud 1980. aasta seaduses selliselt, et see ületab direktiivis ning asutamislepingu artiklites 59 ja 60 kehtestatud piirid. Komisjoni kaebused puudutavad eelkõige neid nõudeid, mis käsitlevad koostöö tõendamist, selle Saksa advokaadi rolli, kellega koos peab välismaine advokaat töötama, ning õigusteenust osutava advokaadi ja vahialuste suhtlemist.

20. Saksamaa valitsuse arvates tulenevad 1980. aasta seaduses sätestatud koostööviisid otseselt direktiivi artiklist 5, mille kohaselt peab Saksa advokaat, kellega koos tuleb töötada, esinema kõnealuses kohtus ja olema “vajaduse korral selle ees vastutav”. Saksa advokaat saab olla selliselt vastutav üksnes siis, kui ta on kursis kõigi õigusteenuseid osutava advokaadi teostatud toimingutega ja saab neist teada õigel ajal, s.t enne, kui neil tegevustel on olnud mõju. Seetõttu peab Saksa advokaat olema jätkuvalt seotud kohtuasja arenguga; sellise seotuse saab tagada üksnes siis, kui kõnealune kohus võib veenduda selles iga kord, kui Saksa advokaat on kohal suulises menetluses ja kui ta võib nõuda esindaja või kaitsja staatust.

21. Saksamaa valitsus väidab ka, et teenuste osutamise vabadus ei tohiks takistada õiglast õigusemõistmist. Välismaiste advokaatide piiramatu pääs Saksamaa kohtutes toimuvatesse menetlustesse põhjustaks tõenäoliselt raskusi, mis tulenevad nende kohtute poolt kohaldatavate materiaal- ja protsessiõiguse eeskirjade ebapiisavast tundmisest. Üksnes kohaliku advokaadi kohalolu saab tagada selle, et kohtuasju esitatakse kohtule nõuetekohaselt.

22. Kõigepealt tuleb märkida Saksamaa valitsuse esimese argumendi osas, et direktiivis ei selgitata tegelikult artiklis 5 kasutatud väljendite “töötaksid koos” ja “[kohtu] ees vastutav” tähendust. Seetõttu tuleb neid väljendeid tõlgendada, võttes arvesse direktiivi eesmärki, mis on “õigusteenuste osutamise vabaduse tulemuslikum elluviimine”.

23. Sellest tulenevalt, kuigi direktiivis antakse võimalus nõuda siseriiklikes õigusaktides seda, et õigusteenust osutav advokaat töötaks koos kohaliku advokaadiga, on selle eesmärk võimaldada esimesena nimetatul ellu viia ülesandeid, mille on talle usaldanud tema klient, vastavalt õiglasele õigusemõistmisele. Sellest vaatepunktist vaadatuna kavatakse advokaadi kohustusega töötada koos kohaliku advokaadiga anda talle vajalikku toetust, et esimesena nimetatul oleks võimalik tegutseda kohtusüsteemis, mis erineb sellest, millega ta on harjunud, ja kinnitada asjaomasele kohtule, et õigusteenuseid osutaval advokaadil on tegelikult selline toetus olemas ning ta peab seetõttu täitma kohaldatavaid protseduurilisi ja eetilisi reegleid.

24. Seega tuleb õigusteenuseid osutavat advokaati ja kohalikku advokaati, kes mõlemad peavad täitma vastuvõtva liikmesriigi eetilisi reegleid, pidada sellisteks, kes kõnealuste eetiliste reeglitega kooskõlas ja oma ametialase sõltumatust kasutades on kokku leppinud koostööviisis, mis on sobiv neile antud ülesannete puhul.

25. See ei tähenda, et siseriiklikud seadusandjad ei võiks kehtestada üldist raamistikku kahe advokaadi vahelisele koostööle. Sellest tulenevad kohustused ei pea siiski olema ebaproportsionaalsed võrreldes eespool määratletud koostöökohustuse eesmärkidega.

26. Tuleb siiski tõdeda, et Saksamaa 1980. aasta seaduses kehtestatakse kahele advokaadile, kes peavad koos töötama, kohustused, mis ületavad seda, mis on nende eesmärkide saavutamiseks vajalik. Ei Saksa advokaadi kohalolek suulises menetluses ega nõue, mille kohaselt Saksa advokaat ise peab olema esindaja või kaitsja, ega koostöö tõendamist käsitlevad üksikasjalikud sätted ole üldiselt hädavajalikud ega isegi kasulikud õigusteenuseid osutavale advokaadile vajaliku toetuse andmiseks.

27. Tuleb lisada, et direktiivi artiklis 5, viidates sellele, et kohalik advokaat on "vastutav", osutatakse, nagu eespool on näidatud, vastutusele asjaomase kohtu, mitte kliendi ees. Saksa õiguse võimaliku mittetundmise probleem, millele Saksamaa valitsus on viidanud 1980. aasta seaduse nõuete põhjendamiseks, on osa õigusteenuseid osutava advokaadi vastutusest oma kliendi ees, kellel on vabadus usaldada oma huvide esindamine oma valitud advokaadile.

28. Samuti tuleks täpsustada, et Saksamaa valitsuse argument, et üksnes Saksa õigusaktides ette nähtud koostööviisid võimaldavad tagada selle, et advokaadid tegutsevad nii, et säiliks piisav kontakt nende klientide ja kohtutega, ei ole põhjendatud. Nagu Euroopa Kohus on tõdenud oma 12. juuli 1984. aasta otsuses kohtuasjas 107/83: *Ordre des avocats au barreau de Paris versus Klopp*, EKL 1984, lk 2971, võimaldavad kaasaegsed transpordi- ja telekommunikatsioonivahendid advokaatidel tagada asjakohasel viisil vajalikud kontaktid.

29. Põhjuseid selle hindamiseks, kas 1980. aasta seaduses sätestatud koostööviisid on oma ebaproportsionaalsuse tõttu vastuolus asutamislepinguga, ei kohaldata siiski samamoodi kõnealuse seaduse nende sätete suhtes, mis käsitlevad vahialuste külastamist. Sellised külastused on erilist laadi, mis on omane suhtele, mis on loodud vahialuse ja pädeva kohtu vahel ning mida ei eksisteeri muude isikute vahel.

30. Peale selle tuleb tunnistada, et liikmesriigil võivad olla veenvad põhjused, eelkõige avaliku julgeolekuga seotud põhjused, mille hindamine on asjaomase liikmesriigi ülesanne, advokaatide ja vahialuste suhtlemist reguleerivate eeskirjade kehtestamiseks.

31. Neid kaalutlusi kohaldatakse ka siis, kui esindamine advokaadi poolt ei ole kohustuslik. Sellest tulenevalt tuleb tõdeda, et Saksa seadus, milles kehtestatakse koostöötamise kohustus vahialusega suhtlemiseks, kuigi esindamine advokaadi poolt ei ole kohustuslik, ei ole selles osas vastuolus direktiivi sätetega.

32. Saksa seaduses kehtestatud piirangud ületavad siiski selle, mis on vajalik seaduse eesmärkide saavutamiseks, niivõrd, kui selles sätestatakse, et õigusteenuseid osutav advokaat ei või kaitsjana külastada vahialust muidu, kui temaga on kaasas Saksa advokaat, kellega koos ta töötab, ning ei saa pidada kirjavahetust vahialusega muidu, kui kõnealuse Saksa advokaadi vahendusel, ning ei lubata ühtegi erandit isegi kohtu ega vahialusega suhtlemise eest vastutava asutuse loal.

33. Seetõttu tuleb koostööviise käsitlevad komisjoni kaebused heaks kiita.

C – Esindamisõiguse territoriaalne piirang

34. Vastavalt 1980. aasta seadusele tuleb Bundesrechtsanwaltordnungi (advokaadi kutseala käsitlev liiduseadus) artikli 52 lõiget 2 kohaldada analoogia põhjal juhtudel, kui nõutakse esindamist advokaadi poolt, kellel on õigus esineda kõnealuses kohtus. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku kohaselt on selline esindamine kohustuslik tsiviilasjades, mida käsitletakse Landgerichtis (piirkonnakohtus) ja kõrgemates kohtutes (Oberlandesgerichte (kõrgemad piirkonnakohtud) ja Bundesgerichtshof (liidukohtus)) ning Familiengerichtis (perekonnakohtus). Niivõrd, kui esindamine advokaadi poolt on kohustuslik neis kohtutes läbivaatamisel olevates kohtuasjades, peab kõnealusel advokaadil olema seetõttu õigus esineda kõnealuses kohtus. Advokaat, kellel sellist õigust ei ole, võib esitada üksnes märkused nõuetekohaselt volitatud advokaadi abil suulise menetluse käigus; 1980. aasta seaduses seatakse õigusteenuseid osutav advokaat samasse olukorda.

35. Komisjon arvab, et direktiivi artiklis 5 lubatakse nõuda üksnes seda, et õigusteenuseid osutav advokaat peaks töötama koos advokaadiga, kellel on õigus esineda kõnealuses kohtus, kuid ei lubata piirata osutatavaid teenuseid avalduste esitamisega suulise menetluse käigus nõuetekohaselt volitatud advokaadi abil, nagu nähakse ette Saksa õigusaktide kohaselt kõigis teatud tähtsusega tsiviilkohtumenetlustes. Komisjon lisab, et tema arvates ei ole õigusteenuseid osutava advokaadi olukord võrreldav Saksa advokaadi olukorraga, kuna teises liikmesriigis õigusteenuseid osutavale advokaadile on omane see, et tal ei ole seal ühtki asutust ning tal ei ole õigus esineda seal kohtus.

36. Saksa valitsus märgib, et Saksa advokaadil, kellel ei ole õigus esineda kõnealuses kohtus, peab samuti piirduma piiratud osalusega, mis on ette nähtud Bundesrechtsanwaltsordnungi artikli 52 lõikes 2, ning et sellest tulenevalt ei ole õigusteenuseid osutav advokaat halvemas

olukorras võrreldes Saksamaa Liitvabariigis asutatud advokaadiga. Esindamisõiguse territoriaalse piiramise põhimõtte võeti kasutusele õiglase õigusemõistmise huvides ning advokaadi seotus teatud asukohaga parandab advokaadi ja kõnealuse kohtu suhtlemist ning hõlbustab seega kohtumenetluse läbiviimist.

37. Saksa valitsus lisab, et kui õigusteenuseid osutav advokaat on samas olukorras kui advokaat, kellel on õigus esineda kõnealuses kohtus, seatakse Saksa advokaadid ebasoodsamasse olukorda võrreldes nende muudes liikmesriikides asutatud kolleegidega. Selle selgitamiseks viitab valitsus eelkõige Bundesgerichtshofi, mis on liitvabariigi kõrgeim tsiviil- ja kriminaalkohus, näitele: üksnes piiratud rühm Saksa advokaate, kes on spetsialiseerunud apellatsioonkaebustele, on õigus esineda kõnealuses kohtus ja nad saavad seetõttu võtta vajalikke menetlusmeetmeid, kuna komisjoni arvates peaksid kõigil teises liikmesriigis asutatud advokaatidel olema samad õigused.

38. Sellest ilmneb, et need käsitlevad peamiselt seda, kas Saksamaa Liitvabariigil on õigus kehtestada õigusteenuseid osutavatele advokaatidele samad tingimused, mida ta kohaldab Saksa advokaatide suhtes, kellel ei ole õigus esineda kõnealuses kohtus. Direktiivi sätetest ei leia vastust sellele küsimusele; seda tuleb uurida asutamislepingu artiklist 59 ja 60 tulenevate teenuste osutamise vabadust käsitlevate põhimõtete kohaselt.

39. Seoses sellega tuleb meeles pidada, et vastavalt artiklile 59 tuleb kaotada kõik teenuste osutamise vabaduse piirangud, eelkõige selleks, et teenust osutaval isikul, nagu on toodud artikli 60 kolmandas lõigus, oleks võimalik jätkata oma tegevust riigis, kus seda teenust osutatakse, samadel tingimustel, mis see riik on seadnud oma kodanikele.

40. Nende sätete peamine eesmärk on võimaldada teenuseosutajal tegutseda liikmesriigis, kus seda teenust osutatakse, ilma et teda diskrimineeritaks võrreldes kõnealuse riigi kodanikega. Nagu Euroopa Kohus selgitas oma eespool nimetatud 17. detsembri 1981. aasta otsuses (Webb), ei tähenda see seda, et kõiki siseriiklikke õigusakte, mida kohaldatakse selle riigi kodanike suhtes ja tavaliselt sealt pärinevate isikute alalise tegevuse suhtes, võidakse tervikuna kohaldada ka muudest liikmesriikidest pärinevate isikute ajutise tegevuse suhtes.

41. Bundesrechtsanwaltordnungi artikli 52 lõikes 2 toodud territoriaalse ainuõiguse reegel kuulub selgelt siseriiklikusse õigusesse, milles tavaliselt käsitletakse selliste kõnealuse liikmesriigi territooriumil asutatud advokaatide alalist tegevust, kellel on õigus esineda ühes, ja mõnikord kahes, Saksa kohtus ning kellel on õigus teostada neis kohtutes kõiki tegevusi, mis on vajalikud klientide esindamiseks või nende huvide kaitsmiseks. Seevastu teenuseid osutaval advokaadil, kes on asutatud teises liikmesriigis, ei ole õigus esineda Saksa kohtus.

42. Seetõttu tuleb märkida, et territoriaalse ainuõiguse reeglit ei saa kohaldada teises liikmesriigis asutatud advokaatide ajutise tegevuse suhtes, kuna kõnealuste advokaatide suhtes kehtivad õiguslikud ja faktilised asjaolud on sellised, et neid ei saa võrrelda Saksa territooriumil asutatud advokaatide suhtes kohaldatavate tingimustega.

43. Sellist järeldust kohaldatakse üksnes teenuseid osutava advokaadi kohustuse suhtes töötada koos, eespool kirjeldatud piirides ja tingimustel, advokaadiga, kellel on õigus esineda kõnealuses kohtus.

44. Saksa valitsuse esitatud argumendi osas, milles käsitletakse Bundesgerichtshofis läbivaatamisel olevatest apellatsioonkaebustest tulenevat erilist olukorda, tuleb märkida, et kõnealune olukord ei tulene tavaliselt Saksa advokaatide suhtes kohaldatavast territoriaalse ainuõiguse reeglist. Ükski Saksa advokaat ei saa olla asutatud Saksamaa territooriumil muidu, kui tal on õigus esineda Saksa kohtus, kuhu pääsemine on talle õigus ja sellele ei ole arvulisi piiranguid, kuna õigus esineda Bundesgerichtshofis antakse valikuliselt spetsialiseerunud advokatuurile, mille advokaatidel on teatud kogemused või –pädevus. Peale selle on komisjon kohtuistungil tunnistanud, et tema kaebuste toetuseks esitatud argumente ei saa kohaldada spetsialiseerunud advokatuuride (nt Bundesgerichtshof) puhul.

45. Selle selgituseks tuleb komisjoni kaebused eespool esitatud kaalutluste osas heaks kiita.

46. Seetõttu tuleb tõdeda, et Saksamaa Liitvabariik on jätnud täitmata oma EMÜ asutamislepingu artiklitest 59 ja 60 ning nõukogu direktiivist 77/249/EMÜ (õigusteenuste osutamise vabaduse tulemuslikuma elluviimise kohta) tulenevad kohustused, nõudes, et teenuseid osutav advokaat töötaks koos Saksa territooriumil asutatud advokaadiga ka siis, kui Saksa õiguses ei ole kohustuslik esindamine advokaadi poolt, nõudes, et Saksa advokaat, kellega koos ta peab töötama, peab olema ise kohtuprotsessis esindaja või kaitsja; kuna ta ei luba teenuseid osutaval advokaadil esineda suulises menetluses muidu kui koos kõnealuse Saksa advokaadiga; kehtestades põhjendamatud nõuded kahe advokaadi vahelise koostöö tõendamise kohta; kehtestades nõude, ilma et oleks võimalik teha erandit sellest, et teenuseid osutav advokaat peab külastama vahialust koos Saksa advokaadiga ning ta ei tohi olla kõnealuse isikuga kirjavahetuses muidu, kui kõnealuse Saksamaa advokaadi vahendusel, ja kohaldades teenuseid osutavate advokaatide suhtes Bundesrechtsanwaltschaftsordnungi artikli 52 lõikes 2 kehtestatud territoriaalse ainuõiguse reeglit.

Kohtukulud

47. Kodukorra artikli 69 lõike 2 kohaselt on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud. Kuna Saksamaa Liitvabariik on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud välja mõista temalt.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

otsustab:

1) Kinnitada, et Saksamaa Liitvabariik on jätnud täitmata oma EMÜ asutamislepingu artiklitest 59 ja 60 ning nõukogu direktiivist 77/249/EMÜ (õigusteenuste osutamise vabaduse tulemuslikuma elluviimise kohta) tulenevad kohustused, nõudes, et teenuseid osutav advokaat töötaks koos Saksa territooriumil asutatud advokaadiga ka siis, kui Saksa õiguses ei ole kohustuslik esindamine advokaadi poolt, nõudes, et Saksa advokaat, kellega koos ta peab töötama, peab olema ise kohtuprotsessis esindaja või kaitsja; kuna ta ei luba teenuseid osutaval advokaadil esineda suulises menetluses muidu kui koos kõnealuse Saksa advokaadiga; kehtestades põhjendamatud nõuded kahe advokaadi vahelise koostöö tõendamise kohta; kehtestades nõude, ilma et oleks võimalik teha erandit sellest, et teenuseid osutav advokaat peab külastama vahialust koos Saksa advokaadiga ning ta ei tohi olla kõnealuse isikuga kirjavahetuses muidu, kui kõnealuse Saksamaa advokaadi vahendusel, ja kohaldades teenuseid osutavate advokaatide suhtes Bundesrechtsanwaltordnungsartikli 52 lõikes 2 kehtestatud territoriaalse ainuõiguse reeglit.

2) Mõista kohtukulud välja Saksamaa Liitvabariigilt.

Mackenzie Stuart Bosco Moitinho de Almeida Koopmans Everling

Bahlmann Galmot Kakouris Joilet O'Higgins Schockweiler

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 25. veebruaril 1988. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

J.-G. Giraud

A. J. Mackenzie Stuart